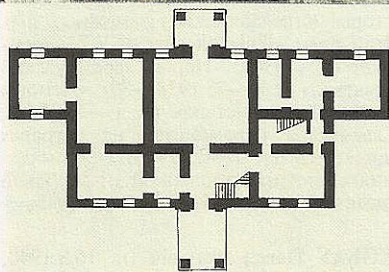

Цэнтр ч. вылучана падвойнымі пілястрамі і вынаснымі балконамі на слупах. Парк мяшанага рэгулярна-пейзажнага тыпу, высаджаны на раўнінным рэльефе. У паўн. ч. знаходзіцца партэр, 2 невял. лужкі, узная алея, у паўд. — густая грабавая алея, абাপал якой лужкі, якія чаргаваннем, памерамі і формай нагадваюць баскеты рэгулярнага тыпу. Па перыметры ідзе калыцавая алея. У парку растуць экзоты: хвоя веймутава, лістоўніца еўрап., конскі каштан звычайны, акацыя белая, біручына, лох вузкалісты і інш. В.Р.Ануцінаў, А.М.Кулацін.

Скокаўская сядзіба. Агульны выгляд (з малюнка Н.Орды) і план палаца.

СКОЛІІ (Scoliidae), сямейства адзіночных вос надсям. джалыхчых атр. перапончатакрылых. Каля 450 відаў. Пашираны пераважна ў тропіках і субтропіках. На Беларусі 2 віды: С. чатырохкропкавая (*Scolia quadripunctata*) і С. валасістая, або стэпавая (*S. hirta*). Актыўныя днём.

Даўж. да 6 см. Цела валасістае, афарбоўка звычайна чорная з жоўтым малюнкам. Дарослыя кормяцца на кветках. Паразіты лічынак пласцініставых жукоў, якія з'яўляюцца кормам для лічынак С. Развіццё з поўным ператварэннем. Іл. гл. ў арт. *Восы*.

С.Л.Максімава.

СКО́НЕ (Skåne), гістарычная вобласць на крайнім Пд Швецыі. Займае адным паўвостраў, уразаецца ў мора на 100 км, на 3 абмываецца прал. Эрэсун, на Пд і У — Балт. морам. У рэльефе пераважаюць узгорыстыя раўніны, ёсць асобныя грады з гранітаў і гнейсаў (выш. да 226 м). Клімат умераны. Большая ч. тэр. разарана, участкі шыракалістых лясоў (дуб, бук), верасоўнікі. Гароды *Мальме*, Лунд і інш.

...**СКОП** (ад грэч. skopeō назіраю), другая састаўная частка складаных слоў, якая абазначае назву прыбораў ці пры-

лад для назірання (напр., *мікраскоп, тэлескоп*).

СКО́ПАС (Skopas), старажытнагрэчаскі скульптар і архітэктар 4 ст. да н.э. Ураджэнец в-ва Парас. Творчая дзейнасць прыпадае на 380—330 да н.э. Працаваў у Атыцы, у гарадах Грэцыі і М.Азіі. Работы: храм Афін у Тэгеі са скульпт. кампазіцыямі на фронтонах (захаваліся фрагментарна), мармуровы фрыз маўзалея ў *Галікарнасе*, у рым. копіях — статуі «Менада», «Малады Геракл», «Мелеагр», «Потас»; Мастацтва С. прасякнута драм. пафасам, у вобразах раскрываюцца моцныя душэўныя пачуцці, барацьба страсцей. Творчасць С. паўплывала на скульптураў эпохі элінізму (гл. *Эліністычнае мастацтва*).

Літ.: Чубова А.П. Скопас. Л.; М., 1959.

СКО́П'Е (Скопје), Скопје (Skopje), горад, сталіца Македоніі. Знаходзіцца на Пн краіны, на р. Вардар. Каля 500 тыс. ж., з прыгарадамі каля 650 тыс. ж. (2001). Вузел чыгунак і аўтадарог. Міжнар. аэрапорт. Гал. эканам. і культ. цэнтр Македоніі. У С. канцэнтравана каля 50% прамысл. вытв-сці краіны. Прам-сць: тытунёвая, піваварная, садавіна-агародніканасервавая, мукамольная, мясная, мылаварная, гарбарна-абутковая, тэкстыльная; новыя галіны: металургія, вытв-сць алюмініевых вырабаў, с.-г. машын, шкляная, цэм., мэблевая. Саматужнае дыванаткацтва. Македонская акадэмія навук і мастацтваў. Ун-т. У 1963 горад моцна пацярпеў ад землетрасення.

У старажытнасці каля сучаснага С. знаходзіўся гал. горад ілірыйскага племя дарданаў Скупі, заваяваны ў канцы 1 ст. да н.э. рымлянамі. З канца 3 ст. н.э. Скупі — цэнтр рым. правінцы Дарданія. У 518 ён разбураны землетрасеннем. У 6 ст. каля руін Скупі пабудаваны С. У канцы 7 ст. заселены славянамі. У 9—10 ст. у складзе Першага Балгарскага царства, з 1282 — сербскай дзяржавы. У 13—14 ст. буйны гандл. цэнтр. Пры *Стэфане Душане* (у 1331—55) С. — сталіца сербска-грэч. царства. У 1392—1912 пад уладай туркаў. З 1913 у складзе Сербіі, з 1918 Каралеўства сербаў, харватаў і славенцаў (з 1929 — Югаславіі). У 1941—45 акупіраваны ням.-фаш. войскамі, цэнтр. антыфаш. барацьбы. У 1946—91 сталі-

ца Сацыяліст. Рэспублікі Македонія ў складзе СФРЮ.

Горад спалучаў сучасную забудову з сярэднявечнай. Да землетрасення, у выніку якога зруйнавана да 80% будынкаў, у ім захоўваліся рэшткі цыклапічных абарончых сцен і акведук (6 ст.), мячэй (Султана Мурата, 1436; Ісак-бега, 1438; Іса-бега, 1475; Мустафа-пашы, 1492; Ях'я-пашы, 1504), лаяна (1489—97), 8-арачны каменны мост (15 ст.), заезныя дамы (15—19 ст.), крыты базар «безістэна» (1689), галдзіннікавая вежа (1566—72), царква св. Спаса (канец 17 — пач. 18 ст.) і іншыя помнікі архітэктуры. Рэстаўрацыйныя і аднаўленчыя работы вядуцца пераважна на аснове праекта яп. арх. К. Тангэ і макед. архітэктараў. У цэнтры горада пабудаваны Акадэмія навук і мастацтваў, Макед. нар. т-р, гіст. архіў і інш. Каля С. — руіны ілірыйскага і рым. г. Скупі (рэшткі т-ра, тэрм, базілікі, некропаля), царква св. Панцеляймона ў Неразі (1164, фрэскі). Музеі: этнагр., археал., маст. галерэя.

СКОРАБАГА́ТАЎ Віктар Іванавіч (н. 15.11.1951, Мінск), бел. спявак (лірычны барытон), педагог, муз. дзеяч. Засл. арт. Беларусі (1982). Скончыў Бел. кансерваторыю (1977). З 1977 саліст Нац. т-ра оперы Беларусі, адначасова з 1985 выкладае ў Бел. акадэміі музыкі. У 1980—81 стажыраваўся ў т-ры «Ла Скала» (Мілан). З 1992 маст. кіраўнік створанай ім «*Беларускай капэлы*». Валодае лёгкім рухомым голасам яркага тэмбру. Адзін з буйн. камерных выканаўцаў, рэпертуару якога складаюць больш за 600 твораў айч. і сусв. класікі розных гіст. і эстэт. кірункаў. Сярод партый нац. рэпертуару: Беларэцкі («Дзікае паляванне караля Стаха» У.Солтана), Мефістофель («Фауст» А.Радзівіла, опера адноўлена ў пастаноўцы С. ў 1999), Бусыга («У паштоха Палесса» А.Багатырова). Інш. ролі: Ніклаўс («Казкі Гофмана» Ж.Афенбаха), Жэрмон («Травіята» Дж.Вердзі), Валянін («Фауст» Ш.Гуно), Малатэста («Дон Паскуале» Г.Даніцэці), Фігара, граф Альмавіва, Папагена («Вяселле Фігара», «Чароўная флейта» В.А.Моцарта), Фігара («Севільскі цырульнік» Дж.Расіні), Ялецкі, Анегін, Раберт («Пікавая дама», «Аўген Анегін», «Іаланта» П.Чайкоўскага), Мазэтра («Мазэтра капэла» Д.Чымароза). У 1988—94 ажыц-

Скоп'е. Гістарычны цэнтр.

цявіў першы ў бел. выканальніцкім мастацтве праект з 10 канцэртных праграм «Анталогія беларускай вакальнай музыкі XVI—XX ст.». Даследуе старадаўнюю бел. музыку, творчасць малавядомых бел. кампазітараў, у т.л. Я.Тарасевіча. Аўтар кніг па гісторыі бел. муз. мастацтва. Гал. рэдактар серый нотных выданняў: «Музыка старажытных сядзібаў» і «Беларускі гістарычны нотазбор» (з 1995). Маст. кіраўнік штогодняга фестывалю «Адраджэнне беларускай капэлы» (з 1991). Лаўрэат Рэсп. конкурсу вакалістаў (Мінск), Міжрэсп. конкурсу вакалістаў (Талін), Усесаюзнага конкурсу маладых выканаўцаў сав. песні (Рыга; усе 1976), Усесаюзнага конкурсу імя

СКОРАПІС, тып пісьма, які развіўся ва ўсх. славян з паўустава ў выніку паскарэння працэсу пісання. Характарызаваўся звязаным напісаннем літар у слове, свабодным узмахам і націскам пярэ. У старабел. дзелавой пісьменнасці пачаў ужывацца з канца 14 ст. Ім напісаны актывыя кнігі гарадскіх, зямскіх і замкавых судоў, большая ч. дакументаў Метрыкі ВКЛ, Статуты ВКЛ 1529 і 1566. Асаблівага росквіту дасягнуў у 16—17 ст., калі шырока выкарыстоўваўся ў свецкіх («Аповесць пра Трышчана», «Аповесць пра Баву», «Гісторыя пра Атылу», 2-я пал. 16 ст.; бел. пераклады «Хронікі польскай, літоўскай, жамойцкай і ўсяе Русі» М.Стрыйкоў-

Лит.: Карский Е.Ф. Славянская кирилловская палеография. М., 1979; Шепкин В.Н. Русская палеография. М., 1967.

А.М.Булыка.

СКОРАСНЫ БЕГ НА КАНЬКАХ, від канькабежнага спорту. Спартыўны

праводзяцца на дыстанцыях 500, 1000, 1500, 5000 і 10 000 м для мужчын і 500, 1000, 1500, 3000 і 5000 м для жанчын, таксама ў мнагабор'і па замкнёнай лядовай дарожцы даўж. 400 м; у шорт-трэку на дыстанцыях 500, 1000, 1500 і 3000 м і ў эстафетным бегу — 3000 м для жанчын і 5000 м для мужчын, на дарожцы даўж. 111 м.

Узнік у Нідэрландах у пач. 13 ст. Першыя канькабежныя т-вы з'явіліся ў Нарвегіі (1864), Расіі (1877); нац. федэрацыя канькабежнага спорту — у Вялікабрытаніі (1879). Афіц. міжнар. спартыўны праводзяцца з канца 19 ст. (1882, Вена; 1889, Амстэрдам, і інш.). Чэмпіянаты свету праводзяцца сярод мужчын з 1893, сярод жанчын — з 1936; па спрынтэрскім мнагабор'і (дыстанцыі 500 і 1000 м) — з 1970. Чэмпіянаты Еўропы праводзяцца з 1893 сярод мужчын і з 1970 — у жанчын. У праграме зімовых Алімп. гульняў — адпаведна з 1924 і 1960. Міжнар. саюз канькабежцаў засн. ў 1892, аб'ядноўвае больш за 50 краін (1999). Найб. папулярны ў краінах Скандынавіі, ЗША, Германіі, Нідэрландах, Расіі, Японіі і інш. Спартыўны па шорт-трэку праводзяцца з 1970-х г. Чэмпіянаты свету з 1978. У праграме Алімп. гульняў — з 1992.

На Беларусі першыя секцыі ўзніклі ў 1922 (г. Полацк). У 1926 адбыўся 1-ы чэмпіянат Мінска, чэмпіянаты Беларусі праводзяцца з 1933. Першыя чэмпіёны — З.Балышава і Б.Балышаў (адпаведна 17 і 9 разоў). Сярод бел. канькабежцаў найб. вызначыліся І.Жалязоўскі, Э.Матусевіч, У.Кажановіч — чэмпіён СССР сярод юнакоў (1977) на дыстанцыі 500 м, А.Кашога — бронз. прызёр чэмпіянату свету па спрынтэрскім мнагабор'і (2002, Нарвегія), 5-е месца ў спрынце на XIX зімовых Алімп. гульнях (2002 г. Солт-Лейк-Сіці, ЗША) з рэкордам Беларусі на дыстанцыі 500 м.

А.М.Петрыкаў.

СКОРАСЦЬ у механіцы, вектарная фіз. велічыня, якая характарызуе быстрыню перамяшчэння матэрыяльнага пункта (часціцы) уздоўж траекторыі; адна з асн. кінематычных велічын. Пры раўнамерным руху модуль С. роўны адносінам пройдзенага шляху Δs да прамежка часу Δt : $v = \Delta s / \Delta t$.

Пры нераўнамерным руху С. часціцы ў дадзены момант часу t вызначаецца формулай $\vec{v} = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{\Delta \vec{r}}{\Delta t} = \frac{d\vec{r}}{dt}$, дзе $\vec{r}$ — перамяшчэнне часціцы за малы прамежак часу Δt , $\vec{r} = \vec{r}(x, y, z)$ — радыус-вектар і $x(t)$, $y(t)$, $z(t)$ — каардынаты часціцы ў момант часу t . Вектар накіраваны па датычнай уздоўж траекторыі руху часціцы, а яго модуль $v = \sqrt{v_x^2 + v_y^2 + v_z^2}$, дзе $v_x = \frac{dx}{dt}$, $v_y = \frac{dy}{dt}$, $v_z = \frac{dz}{dt}$ — праекцыі $\vec{v}$ на адпаведныя восі каардынат. За канечны прамежак часу Δt адпавядаюць сярэднюю С. пе-

В.Скорабагатаў у ролі Маэстра.

М.Глінкі (1979; Талін), дыпламант Міжнар. конкурсу вакалістаў (1980, Парыж). Дзярж. прэмія Беларусі 1990.

Тэ.: Зайграві спадчынныя куранты Мн., 1998; Абышоўся без славы... Кампазітар Ян Тарасевіч. Мн., 2001.

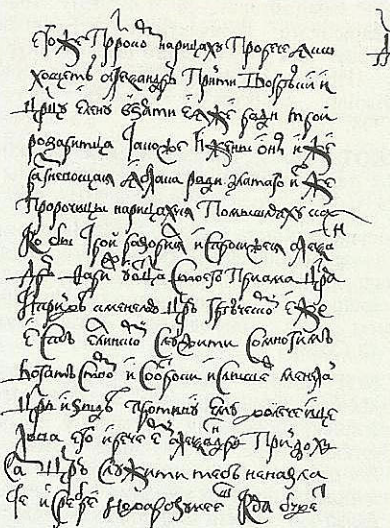
Н.Г.Мазурына.

СКОРАБАГАТЫ Кірыла Нічыпаравіч, бел. і рускі артыст балета канца 18 — пач. 19 ст. Да 1800 прыгонны танцоўшчык *Шклоўскага тэатра Зорыча*, з 1800 характарны танцоўшчык балетнай трупы Пецярбургскага імператарскага т-ра. Пасля адпушчэння на волю, у 1820-я г., быў настаўнікам танцаў у маёнтку кн. Галіцыных. Выступаў пераважна ў дывертысментах. Выконваў цыганскі танец у «Рохусе Пумпернікеле» (паст. Ш.Дзілло, 1821), рус. танцы і танец «Палішнел» у «Агледзе нявест», арапскае па ў «Адпачынку каравана» (1822) і інш.

СКОРАГАВОРКА, фальклорны твор, пабудаваны на спалучэнні гукаў, якія перашкаджаюць хутка і выразна вымаўляць словы; жанр народна-паэтычнай творчасці. Пашырана ў дзіцячым фальклоры і выкарыстоўваецца для трэніроўкі дыкцыі. Напр.: «Лавіў рыбак судака, судзіў судака рыбака: лоўка, рыбак, ловіш, судаку сорам робіш», «Рапартаваў ды не дарапартаваў, стаў дарапартоўваць ды зарапартаваўся», «Пекар Пётр пёк пірог» і інш. 36. бел. нар. С. «Мама Мышка сушыла шыпшкі» (1983) склаў І.У.Саламевіч.

скага, «Александрый», «Троі», «Рымскага летапісца» пач. 17 ст.) і рэліг. творах. С. напісана Баркулабаўская хроніка.

На аснове С. ў канцы 16 ст. створаны спец. шрыфт, якім у друкарні Мамонічаў выдалены «Трыбунал...» (1586), Статут ВКЛ 1588, «Унія» І.Пашея (1595) і інш. Бел. С. быў больш каліграфічны і зручны для чытання, чым рускі, і ў 17 ст. прыкметна на яго ўплываў.

Да арт. Скораніс. Рукапіс «Троі». 17 ст.